

2. Гриценко А. А. Економіко-інформаційний імператив нової статистичної парадигми / А. А. Гриценко. – Київ : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2020. – 436 с. – ISBN 978-966-02-9536-0.
3. Srnicek N. Platform capitalism / Nick Srnicek. – Cambridge : Polity Press, 2017. – 120 p. – (Theory Redux).
4. Woodcock J. The gig economy: a critical introduction / Jamie Woodcock, Mark Graham. – Cambridge : Polity Press, 2020. – 200 p.
5. Zuboff Sh. The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power / Shoshana Zuboff. – New York : PublicAffairs, 2019. – 691 p.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Маслій Олександра Анатоліївна

к.е.н., доцент

Раєвська Маргарита Олександрівна

студентка

кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

У сучасних умовах глобальної економічної нестабільності, спричиненої наслідками пандемії, геополітичними кризами та повномасштабною війною в Україні, проблема державного боргу набула особливої актуальності. Зростання обсягів державних запозичень, необхідність фінансування соціальних витрат, відновлення інфраструктури та забезпечення обороноздатності країни вимагають постійного моніторингу та глибокого аналізу боргового навантаження. Державний борг є важливим індикатором фінансової стабільності держави, визначає її кредитоспроможність та впливає на довіру міжнародних інвесторів. В умовах війни для України питання управління державним боргом набуває особливого значення, оскільки від ефективності боргової політики залежить економічна безпека держави [1] та здатність національної економіки до відновлення в повоєнний період.

За статистичними даними Міністерства фінансів України [2] в період 2019–2024 років спостерігається суттєве зростання державного та гарантованого боргу України, що відображено на рис. 1.

За період із 2009 до 2022 року загальний обсяг державного боргу України зріс на 3755,97 млрд грн (71,70 млрд доларів США), що становить 1185,3 % від початкового показника. У 2018 році державний борг України становив 2168627,1 млн грн, у 2020 році його величина збільшилася до 2551935,6 млн грн, у 2022 році – до 4071683,1 млн грн, а у 2025 році він сягнув 7019534,8 млн грн. Зростання боргу у 2019–2020 роках було зумовлено глобальною економічною кризою, спричиненою пандемією COVID-19, що призвела до

збільшення бюджетного дефіциту та необхідності фінансування соціальних і медичних програм. Різке збільшення боргового навантаження у 2022 році пов'язане з повномасштабною війною в Україні, яка потребувала значних витрат на оборону, відновлення інфраструктури та гуманітарні потреби. Продовження зростання боргу у 2025 році є наслідком тривалої економічної кризи, великого обсягу зовнішніх запозичень і девальваційних процесів.

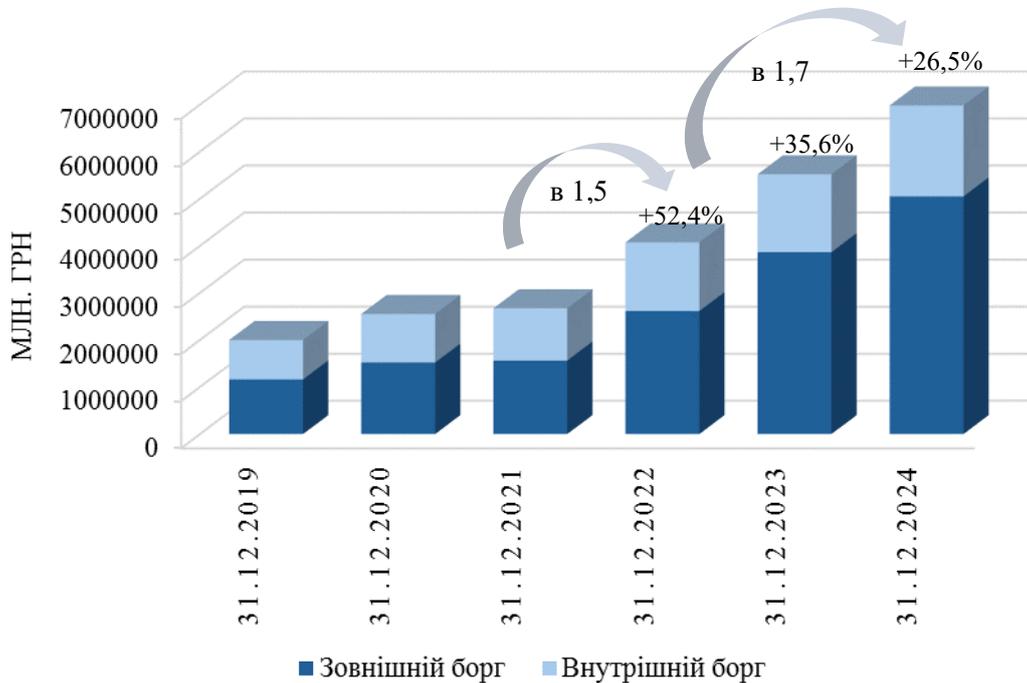

Рис. 1. Динаміка державного та гарантованого державою боргу України протягом 2019-2025 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними Міністерства фінансів України [2]

З 2019 року по 2024 рік державний борг України демонстрував значне зростання. На 31 грудня 2019 року борг становив 1998275 млн грн, зменшившись на 7,9% порівняно з попереднім роком, завдяки стабілізації економічної ситуації та сприятливій зовнішній кон'юктурі. Попри пандемію зростання державного боргу України у 2020-2021 рр. було помірним. Натомість протягом 2022 року через початок повномасштабної війни борг збільшився на 52,4% до 4071683 млн грн. Це стало наслідком різкого зростання витрат на оборону, гуманітарну допомогу, відновлення зруйнованої інфраструктури та фінансування дефіциту бюджету.

Протягом 2023–2024 років величина державного боргу України продовжила зростати, досягнувши 6980965 млн грн, що на 26,5% більше, ніж у 2023 році. Загалом, стрімкий приріст державного боргу України в умовах війни зумовлений ефектом боргової спіралі, коли для погашення боргових зобов'язань залучаються нові кредити, а збільшення боргу посилює цей ефект [4]. Високі витрати на продовження війни, відбудову країни, зростанням соціальних витрат на підтримку населення, а також девальвація гривні

вплинули на збільшення вартості обслуговування валютних боргових зобов'язань, що створює додатковий тиск на економіку країни [3].

Станом на 28.02.2025 р. сума загального державного боргу України складає 7019534,8 млн. грн., з яких 5106732,3 млн. грн – зовнішній державний борг і 1912802,5 млн. грн внутрішній борг. Співвідношення боргу до ВВП в 2024 році досягло 91,2%, що свідчить про високе боргове навантаження на економіку держави, зокрема через обмежені можливості для залучення внутрішніх ресурсів [2].

У 2024 році Україна продовжує реалізовувати політику управління державним боргом відповідно до середньострокової стратегії на 2024–2026 роки. Ця стратегія була розроблена з урахуванням складних військових та економічних обставин, спричинених широкомасштабною агресією російської федерації. Пріоритет боргової політики залишається незмінним: забезпечити фінансування бюджету за найкращою ціною, одночасно мінімізуючи ризики, пов'язані з державним боргом. Особлива увага приділяється розвитку внутрішнього ринку капіталу та залученню довгострокового пільгового фінансування.

Запланована сума державних запозичень на 2024 рік становить 2194,0 млрд грн, з яких 76% – зовнішні запозичення, а решта 24% – внутрішні. Основними кредиторами України є Європейський Союз, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Канада та інші країни-партнери. Важливу роль відіграють військові облігації внутрішньої державної позики, які дозволяють фінансувати оборонні потреби.

Довгострокові інструменти складають більшу частину структури державного боргу (77,4%), тоді як на середньострокові припадає 13,6%, а на короткострокові – лише 9%. Загальні витрати на погашення та обслуговування державного боргу у 2024 році склали 1046,7 млрд грн, з яких більшість – 67% внутрішній борг. У розподілі валют більшість платежів здійснено в національній валюті – 53%, тоді як 47% припадало на іноземну валюту. Граничний обсяг державного боргу на 2024 рік встановлено на рівні 7460,1 млрд грн, що значно перевищує показник попереднього року. Зовнішні зобов'язання складають 76,9% від загальної структури боргу, тоді як внутрішні становлять лише 23,1%. Основна частина боргового портфеля залишається з фіксованою ставкою – 72,6%. Таким чином, динаміка державного боргу чітко відображає виклики, перед якими постала Україна, демонструючи стратегічний акцент на зовнішню допомогу, довгострокові кредити та ефективне управління боргом [5].

Основною проблемою боргової політики України була відсутність чіткої правової бази, що зумовило її несистемність [6]. Хоча в програмі реформ 2010–2014 років передбачалося ухвалення закону «Про державний борг», цього не сталося. Натомість була прийнята Середньострокова стратегія управління боргом на 2011–2013 роки, яка передбачала зниження боргового навантаження, орієнтацію на внутрішні запозичення та фіксовані ставки. Проте її реалізацію ускладнювала часта зміна урядів і відсутність зовнішнього контролю. Для

підвищення ефективності боргової політики необхідне законодавче закріплення граничного рівня боргу, цільового використання коштів лише на інвестиційні проекти та механізмів погашення боргу. Також доцільно перейти до системного управління, обмежити запозичення на споживання та розширити інструменти залучення ресурсів, зокрема через облігації в іноземній валюті або для населення [7].

Динаміка державного боргу України відображає значні економічні виклики, зокрема пандемію, геополітичні кризи та війну. Зростання боргу з 2019 року зумовлено необхідністю фінансування соціальних програм, оборони та відновлення інфраструктури. У цьому контексті особливу роль відіграє стратегія управління боргом, що орієнтована на залучення довгострокових зовнішніх запозичень та розвиток внутрішнього ринку капіталу. Однак, відсутність чіткої правової бази та системного підходу до управління боргом вимагає покращення механізмів погашення і цільового використання коштів для інвестицій. Ефективне управління боргом стане ключовим фактором забезпечення економічної стабільності та відновлення національної економіки України у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Onyshchenko V., Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. (2023). Systematization of Threats to Financial Security of Individual, Society, Business and the State in Terms of the Pandemic. Lecture Notes in Civil Engineering. Volume 299. P. 749-760.
2. Міністерство фінансів України (2025). Державний борг України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
3. Коляда Т., Бенч Л., Пожиткова П. (2023). Державний борг України в умовах військової агресії: виклики та тенденції розвитку. Збірник наукових праць Державного податкового університету, № 2, С. 62–81. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2023.62-81>
4. Онищенко С.В. Маслій О.А. Організаційно-економічний механізм упередження загроз бюджетній безпеці економіки України. Науковий вісник Полісся. 2017. № 1 (9), ч. 1. С. 176-184.
5. Програма управління державним боргом на 2024 рік (2024). Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2024 року № 43. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Програма_управління_державним_боргом_на_20_24_рік.pdf
6. Маслій О. А., Ківшик О. П., Котелевець М. М. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобальних перетворень. Економічний простір. 2023. № 183. С. 25–29. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-4>
7. Національний інститут стратегічних досліджень (2012). Щодо оптимізації боргової політики держави: аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/schodo-optimizacii-borgovoi-politiki-derzhavi-analitichna-zapiska>

Collection of Scientific Papers
with Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference
«Modern Science, Economy and Digital Innovation»
May 7-9, 2025
Bucharest, Romania

Organizing committee may not agree with the authors' point of view.
Authors are responsible for the correctness of the papers' text.

Contact details of the organizing committee:
Sole Proprietor Viktoriia Tsiundyk
E-mail: info@isu-conference.com
URL: <https://isu-conference.com/>

Certificate of the subject of the publishing business: ДК №7980 of 03.11.2023.

INTERNATIONAL SCIENTIFIC UNITY